

ИГРА МАСКИ, ЛЕД, МЕЛАНХОЛИЈА

Милан Орлић: Из поларне ноћи. Песме,
Просвета, 1995.

Као песник млађе генерације, Милан Орлић припада добу које, презасићено »ишчезлом стварношћу« и различитим модалитетима њеног фiktивног поновног склапања/заснивача, већ успоставља дистанцу према заморености тог система. Стога оно што читаоцу збирке *Из поларне ноћи* најпре пада у очи јесте мера уздржаности, равнотеже између трагова несталих, традиционалних окова очувања јединствене визије света, и напоредног израњања из реликвијарног, »светог«, као поља мислене па и песничке конвенције, да би, са друге стране, успостављање сопствене поетске збиље песник понудио као одговор настајућим псеудореалностима. Белина Орлићеве »бајке« стога јесте отпор епском грчу претрајавања и обнављања прошлости, потом ироничан одговор илузији бајке, и, коначно, преиспитивање или тражење личности (отопљења, промене, нијансирања залеђене белине) у избрисаним слојевима реалности, што песник подузима уверен *Да поезија може смекшати/и најтврђе, срце*. Наднесена над празним, његова бајка бележи подрхтавање фiktивне реалности времена које се уз асоцијативне уpute може схватити као актуелно, али и као белину студи, премрежену ветровима и летом »голуба превртача«, жонглерског баланса између непостојећих ивица непостојећег — празнице. Наговештај је то необичног путовања лирског јунака, што под именом Поларин, своју мисију остварује творењем крхке мреже баланса између псеудореалности, »божанскe комедијe« новог доба, истовремено се ње делимице и ослобађајући.

Иронични је то испис »тамне белине«, знаковни ехо тужног осмеха лирског Псеудина, што, уморан и уморен, сачињава своје записи о стварности непоузданог бивања, ишчезавања, који добија у овој поеми облик пародије карневалске песме, те слављење живота бива замењено гротескним сјајем »естрадног неба«, осликаног низом ефектних симбола, појмова — маски, који из свог света игре, маскерате, урастaju у збильност, као продужетак комедије о тужном еху псеудопостојања.

Орлићев поетски подтекст ослања се стога на природу самог знака, која »надиграва« извитечјућу дволичност, чинећи је згро визија посведочујућим, али им дајући и функцију измакнућа ступицама овејаности и празнице. У повременом омажу »традицији новог« српске модерне, у енергији побуњеног језика, Милан Орлић поетичку слику гради паралелним рашичињавањем конвенције и рафинманом интелектуалне игре који карактеристичан за читаву атмосферу збирке — заобилазећи поступак палимспестног писма» као déjà vu савременог тренутка којим се енергија поетског предлошка убризгава у властиту списатељски ерос доприносећи подигнутој, наркотички опијеној страсти и утиску обнове целозначности поетске суштине, пуноће слике. Опредељујући се за њено калеидоскопско преламање, закратко урањајући у прошлост и садашњост, у збиру пустоти и новину прекорачења, распрушујући потом ово застајање и осматрање у нове фрагменте, у ломно ткиво нове слике, песник успоставља свој код трајања који не тријумфије над нестајањем, већ га меланхолично подразумева. Прихатајући улогу пустолова сред света/маски али и трагача за променама сред непоузданости харлекинске »бајке«, он слика судбину заробљеника »кавезом времена«, тражећи ослобођење у »вртовима језичких игара«, подстичући се, наизменце, прибежиштем херметизму корифеја српског модерног стиха, или прекидајући меланхоличну интонацију замирања језичким еланом »придружених« песника авангарде, аутора отворених облика »довољне променљивости«.

Граматичка политика је, наиме, у Орлића метафора извесности дотицања креативних извора, уједно и поетика ослобођења, песнички кредит, битно, интегришуће место ове поезије која је узастојала и да га оживотвори: сликовним, језичким, граматичким, фоничким језиком књиге.

И одиста, тамо где се стих синтаксички ломи, он узмиче, граби у нову регију непредвидљивих међа, између ћудљиво распоређених зареза, формирајући искрзану маргину песме/целине тамо где су обично поравњана, и обратно, поравњавајући завршне вертикале стихова тако да њихова унутарња тензија разлама средишњи део стиха који пуца у двосмерности својих оксиморонских судара: рад у језику обелодањује се у самој материји, као у леду, у дубинским кретањима испод оцаклине и површинских сенки.

Милан Орлић је испевао поему о самотништву у царству двосмислености облика, овешталих и развејаних обележја псеудо/идентитета, на граници пуког обнављања — али и носилаца нових матрица креативне снаге, који, успостављајући »енергију почетка«, не фалсификују слику избледелости што их оптерећује и пригушује, и у тој двострукости на делу, судару са непрозирностима тамо где се тражи транспарентност, са непомичностима тамо где се тражи нијанса и покрет, рађа се меланхолија самосазнања као напоредност ироничној осветљености наткриљене празнице. Раслојеност измаштаних појмова доприноси свежини овог игроза. Иако је он понегде оптерећен преклапањем значења, или ограниченим варијететима из одабраног спектра оксиморонских значења (»снежни мрак«, »светлост ноћи« и слично), Инсистирање на унутарњој цезури и рими, као и фонетским обликовањима значењске промене (њиховог укрштања у парадокс — звуковном близкошћу и смишојном удаљеношћу) не достижи мебутим, управо због понављања, жељени степен инвенције, резултирајући схематизмом, решењем унапред очекиваним и оственим и у наредној песми.

Но померајући устаљено схватање песничког ритма, и језичке мелодије, ослањајући се на више нивоа песничке слике, као и оживотворењем песничког мишљења, ова збирка интелектуалне заокупљености и херметичне структуре постиже артистичку свежину, али и спој свог поетички и креативно обделаног врта, што је у стваралачким опцијама жељена константа, а ретко постигнуће.

Тања Крагујевић

